

ПРЕГЛЕД | 1 |

НОВИ И ВЪЗНИКВАЩИ РИСКОВЕ ЗА БЕЗОПАСНИТЕ И ЗДРАВООСЛОВНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

ЕВРОПЕЙСКИ ЦЕНТЪР ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА РИСКА

Европейска агенция
за безопасност
и здраве при работа

ПРЕГЛЕД | 1 |

НОВИ И ВЪЗНИКВАЩИ РИСКОВЕ ЗА БЕЗОПАСНИТЕ И ЗДРАВΟΣЛОВНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

ЕВРОПЕЙСКИ ЦЕНТЪР ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА РИСКА

Европейска агенция
за безопасност
и здраве при работа

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

Преглед 1 – Нови и възникващи рискове за безопасните и здравословни условия на труд

Преводът е предоставен от Центъра за преводи (Люксембург), въз основа на английският оригинал на текста.

**Europe Direct е услуга, помагаща ви да намерите отговорите
на вашите въпроси относно Европейския Съюз**

Безплатен телефонен номер (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(* Някои мобилни оператори не позволяват достъп до номера с 00 800 или тези обаждания може да се таксуват.

В интернет може да бъде намерена разнообразна допълнителна информация за Европейския съюз. Тя достъпна чрез сървъра Европа (<http://europa.eu>).

Каталожни данни могат да се открият в края на тази публикация.

Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности, 2009 г.

© Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, 2009 г.

Въпроизвеждането е разрешено само при посочване на източника.

Преводът е предоставен от Центъра за преводи (Люксембург), въз основа на английският оригинал на текста.

Printed in Belgium

ОТПЕЧАТАНО НА БЯЛА БЕЗХЛОРНА ХАРТИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	5
Въведение	7
Пвъзраст	7
Химични рискове в Млаките и средни предприятия	9
Структура на заетост по дейност	10
Експозиция на шум и увреждане на слуха	11
Експозиция на облъчване с ултравиолетови лъчи	12
Пол	13
Пазар на труда: състояние на заетост	14
Нанотехнологии	15
Професионални заболявания	16
Професионална структура	18
Пандемия	18
Трудови злополуки	20
Стрес, свързан с работа	21
Млади работници	22

ПРЕДГОВОР

Стратегията на Общността за безопасни здравословни условия на труд за 2002-2006 г. изисква Европейската агенция за безопасност и здраве при работа да организира наблюдение на риска, за да подпомогне „предвиждането на нови и възникващи рискове“, като част от развитието на „истинска култура за превенция на риска“.

По тази причина Агенцията предприема първите стъпки към създаването на Европейски център за наблюдение на риска (ЕЦНР) чрез надграждане върху предишна работа по въпроси като променящата се работна среда, информацията от проучвания и добра практика за възникващи рискове. Една от основните задачи в първата фаза на ЕЦНР е публикуването на четири основополагащи доклада, които съчетават експертни прогнози с прегледи на научната литература, за да се подчертаят възникващите рискове в четири главни области на безопасните и здравословни условия на труд: физични, биологични, психо-социални и химични възникващи рискове.

За ЕЦНР поръчването и публикуването на проучвания е само началото на неговата работа. Една от неговите ключови цели е да стимулира дебатите относно своите открития сред заинтересуваните страни от дейността на Агенцията. Ние се опитваме да правим това по два начина: първо, ЕЦНР организира поредица от семинари, събирайки най-изтъкнатите експерти във всяка област и европейски политици като социални партньори и представители от съответни генерални дирекции на Европейската комисия и други органи като МОТ и СЗО. На тези семинари се представят и обсъждат резултатите от главните доклади на ЕЦНР, а обратната връзка с участниците се използва, за да се идентифицират възможни приоритетни теми за бъдещи дейности на ЕЦНР. Състояли са се два такива семинара, занимаващи се с биологични и психо-социални възникващи рискове като за 2009 г. са планирани и допълнителни семинари, насочени към химичните възникващи рискове, насилие на работното място и канцерогенни фактори.

Тези семинари са доказали, че са полезни за стимулиране на дебати и предоставяне на възможност на най-големите експерти в областта да споделят последните научни знания с политиките. Въпреки че съдържанието и заключенията от тези семинари са свободно достъпни от нашия уебсайт, има само ограничен брой участници, които можем да достигнем по този начин. Затова се опитваме да споделим откритията на ЕЦНР със заинтересуваните страни от дейността на Агенцията по друг начин: с тази специализирана публикация, *Преглед*.

В първото издание на *Прегледа* ще намерите преглед на някои от главните проекти осъществявани от ЕЦНР, заедно с кратки статии, които обхващат различни аспекти от безопасните и здравословни условия на труд, от контекстуални признаци като въпроси за пазара на труда и демографията до специфични възникващи рискове и последствия за безопасността и здравето.

Прегледът се публикува на 22 езика, за да се достигне до възможно най-много заинтересувани страни. Ако желаете да получите повече информация, по която и да е от тези теми, можете да намерите обширна статия – само на английски – на уебсайта на Агенцията: <http://osha.europa.eu/en/publications/outlook>. Ще намерите също така и препратки към доклади и резюмета публикувани от Агенцията, всички от които са свободно достъпни на нашия уебсайт.

Надяваме се да намери *Прегледа* интересен и полезен. Ние работим постоянно, за да подобрим начина, по който споделяме резултатите от нашата работа със заинтересуваните страни от дейността на Агенцията, затова приемаме всякакви коментари, които можете да имате по съдържанието и формата на тази публикация.

Jukka Takala
Директор
Европейска агенция за безопасност и здраве
при работа
януари 2009 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Състоянието на безопасните и здравословни условия на труд на работната сила на ЕС се влияе от много фактори, не на последно място променящата се демографска структура, разпространението на нови технологии и намаляване важността на сектори в икономиката, които преди това са доминирали като индустрия и минно дело. Това причинява промени не само в броя на професиите във всеки сектор, но също така и при видовете професии, които се предлагат. Възрастовият профил на работната сила се променя. Новите технологии създават нови категории на заетост. Глобализацията означава, че опасностите за здравето, които някога са били далечни, се разпространяват лесно по света за кратък период от време. Ако ЕС иска да запази здравето на своята работна сила, да запази икономическата си мощ и конкурентноспособност, той има нужда да посрещне проактивно тези предизвикателства. Настоящият *Преглед* предлага поглед върху настоящите и бъдещите тенденции, които имат значение за безопасните и здравословни условия на труд, основните рискове на работното място и тяхната превенция.

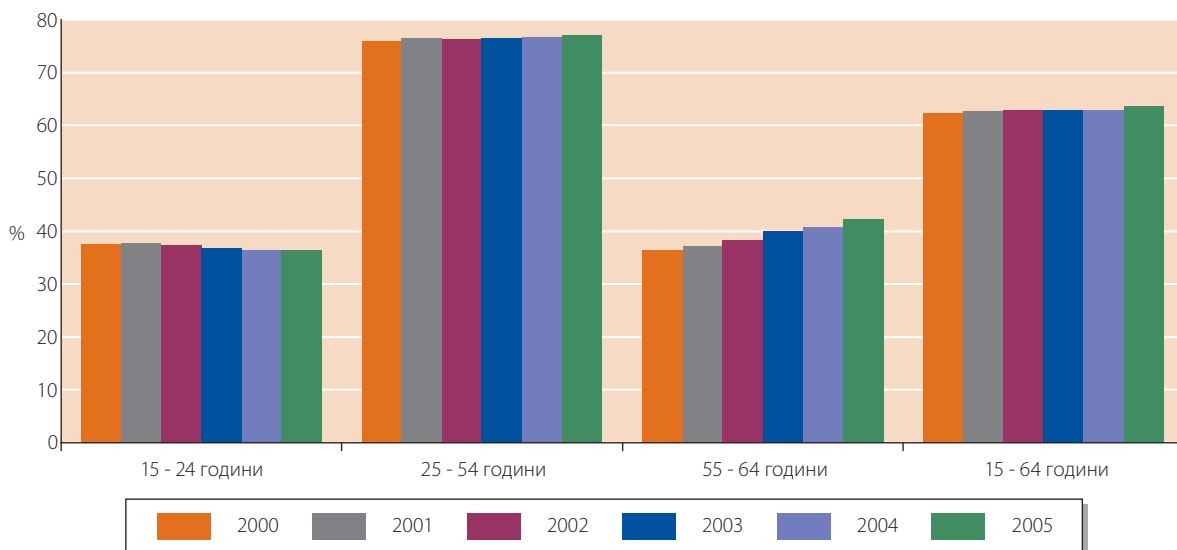
ПВЪЗРАСТ

Последните промени във възрастовата структура на работната сила в Европа ще имат последици върху безопасността и здравето на работещите. Между 2000 г. и 2005 г., общият брой на работещите в ЕС-25 на възраст между 15 и 64 се е увеличил с 8,3 милиона. Броят на заетите е намалял с 0,7 милиона сред тези на възраст от 15 до 24 години, докато се е увеличил с 4,2 милиона сред работещите на възраст 55 до 64 години.

Освен за младите работници (15–24 години), от 2000 г. нивата на заетост нарастват във всички възрастови групи.

Застаряването на работната сила се отразява на равновесието **между половете**. През 2005 г., както в предходните пет години, работната сила на ЕС-25 е била все още преобладаващо съставена от мъже. Нивата на заетост при мъжете едва са се увеличили: била е 71,1 % (за мъже на възраст 15–64 години) през 2005 г., в сравнение с 71,0 % през 2000 г. (+0,1). Нивата на заетост при жените от друга страна

Фигура 1: Нива на заетост спрямо възрастови групи (%), ЕС-25

Източник: Наблюдение на работната сила, Eurostat

са се увеличили от 53,5 % през 2000 г. на 56,3 % през 2005 г. (+2,8 %).

Нивото на заетост е най-високо за работещите на възраст 25–54 години (мъже 85,4 %, жени 68,9 %), следвана от работещите на възраст 55–64 години (мъже 51,5 %, жени 33,6 %). 39,1 % от мъжкото население и 33,3 % от женското население между 15 и 24 години са били заети. Като цяло нивата на заетост в рамките на населението на възраст 15–24 години са намаляващи както за мъжете, така и за жените.

Повечето работещи в ЕС на възраст 15–64 са заети в следните четири **сектора на икономиката**:

- Производство (35,6 милиона)
- Търговия (28,2 милиона)
- Здравеопазване и социални дейности (19 милиона)
- Недвижими имоти, наеми и бизнес услуги (18,2 милиона).

Раздробяването по сектори на служители на възраст 25–54 години е почти идентично с тази обща картина, но ситуацията е различна при работещите на възраст 15–24 години. Тези работещи са най-често заети в търговията (4,6 милиона), следвана от производство (3,6 милиона), строителство (1,9 милиона), и хотелиерство и ресторантьорство (1,8 милиона). Налице е голямо нарастване на броя работещите на възраст 15–24 в сектора на хотелиерството и ресторантьорството.

Служители на възраст 55–64 са най-често назначавани в производство (3,6 милиона), търговия (2,8 милиона) и здравеопазване и социални дейности (2,3 милиона). В тази група образованието заема четвърто място (2,2 милиона).

С оглед на **професионалната категория**, заетостта на работещите на възраст 55 до 64 години се увеличава в категорията на съставителите на нормативни актове, старшите служителите и управителите. Сред работещите на възраст 15 до 24 години заетостта се увеличава в професионалната категория на работещите в сферата услугите и продажбите.

През 2005 г., най-разпространените професионални категории в рамките на населението на възраст 15–64 в ЕС-25 са квалифицирани работници и свързани специалисти (31,5 милиона), занаятчйство и свързаните с него работници (27,5 милиона), специалисти (26,3 милиона) и работещи в сферата на услугите (26 милиона). Общо тези професионални групи

включват около 111 милиона (от общо 193,8 милиона) работещи.

Раздробяването по сектори на служителите на възраст 25–54 години е почти идентично с тази картина (съответно 25,6, 21,1, 21,9 и 18,6 милиона), където работещите между 15 и 24 са главно заети сферата на услугите (5,2 милиона), следвани от занаятчйство и свързаните с него работници (3,6 милиона). Чиновници (2,7 милиона) и квалифицирани работници и свързани специалисти (2,7 милиона) са на трето и четвърто място, непосредствено следвани от неквалифицирани дейности (2,5 милиона). За заетите на възраст 55–64, най-честите професии са специалисти (3,5 милиона), квалифицирани работници и свързани специалисти (3,2 милиона) и занаятчйство и свързаните с него работници (2,8 милиона). В тази група съставители на нормативни актове, старши служители и управители заемат четвърто място (2,6 милиона).

Между 2000 г. и 2005 г., най-голямото увеличение е било сред квалифицираните работници и свързаните специалисти (+3,9 милиона), специалистите (+3 милиона), и неспециализирани професии (+2,9 милиона). Този увеличаващ се модел е доказан в рамките на възрастовата група 25–54 години. Възрастовата група 55–64 показва същата тенденция; допълнително в тази група има увеличение в заетостта като съставители на нормативни актове, старши служители и управители. За категорията 15–24, моделът се различава от общата картина: работещи в сферата на услугите и на продажбите показват най-голямо увеличение (+0,38 милиона) следвани от неквалифицирани дейности (+0,15 милиона) и квалифицираните работници свързаните специалисти (+0,13 милиона).

Професионалните групи, показващи най-голямо намаление на работната сила (15–34 години) са занаятчйство и свързаните с него работници (-1,5 милиона), следвани от чиновници (-1,0 милиона). Този намаляващ модел е същият за възрастовите групи 15–24 години и 25–45 години. В рамките на възрастовата група 55–64 години, само броят на квалифицираните работници в селското стопанство и рибарството е намалял незначително (-0,1 милиона).

Когато става въпрос за работни модели, броят на хората, заети на **непълно работно време и временна работа** преобладава при най-старите и най-младите възрастови групи. Най-високият процент работещи на непълно работно време се появява в началото и в края на трудовия живот на

хората (26 % от работещите на възраст 15–24 години и 20 % от работещите на възраст 50–64 години са класифицирани като работещи на непълно работно време през 2005 г.). През същата година около 40 % от работещите на възраст 15–24 са били срочно назначени, в сравнение с около 12 % от работещите на възраст 25–49 и 6% от работещите на възраст 50–64.

През идните десетилетия икономически активното население на Европа ще включва повече работещи на възраст над 50 години, със съответно намаляване на дяла на младите хора.

Този променящ се възрастов модел ще направи по-важно от всякога фокусирането върху намаляването на риска от трудови злополуки и подобряване на здравето на работещите, в частност здравето на най-възрастните работещи. Намаляване на злополуките и нивата на професионални заболявания, в комбинация с ефективни програми за рехабилитация, ще допринесе за поддържане на добро здраве сред европейската работна сила.

ХИМИЧНИ РИСКОВЕ В МЛАКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Малките и средни предприятия (МСП) представляват 99,42 % от търговската дейност в ЕС.

МСП се намират във всички сектори на икономиката, но главно в дистрибуторската търговия, хотелиерството и ресторантьорството, където през 2003 г. са заети съответно 73,4 % и 80,6 % от всички заети лица. Обратно, в тези сектори са заети само 20,9 % от работещите в сектор електро-, газо- и водоснабдяване.

Честотата на трудовите злополуки, свързани с опасни вещества, обикновено е по-висока в МСП, отколкото в големите. Общо, около 80% от всички професионални заболявания причинени от химични агенти са в МСП.

Това показва, че голям брой работещи в МСП са изложени на химични вещества, които поради неадекватна защита и практика на небезопасна работа, могат да представляват риск за тяхната безопасност и здраве.

Работещите в МСП могат да бъдат изложени на химикали в много индустрии, включително строителство, перални помещения, здравеопазване, услуги с личен труд (фризьорство), производство на

метал, текстил, производство на мебели и храни, транспорт и изхвърляне на отпадъци.

Работещите в МСП, изложени на химични агенти, често страдат от неблагоприятни здравословни ефекти. Освен това, тези предприятия като цяло имат по-малко ресурси от големите предприятия, за да могат правилно да управляват рисковете. В допълнение, много от тези МСП имат ограничени права и средства за достъп до информация за химикалите в продуктите, които купуват и използват.

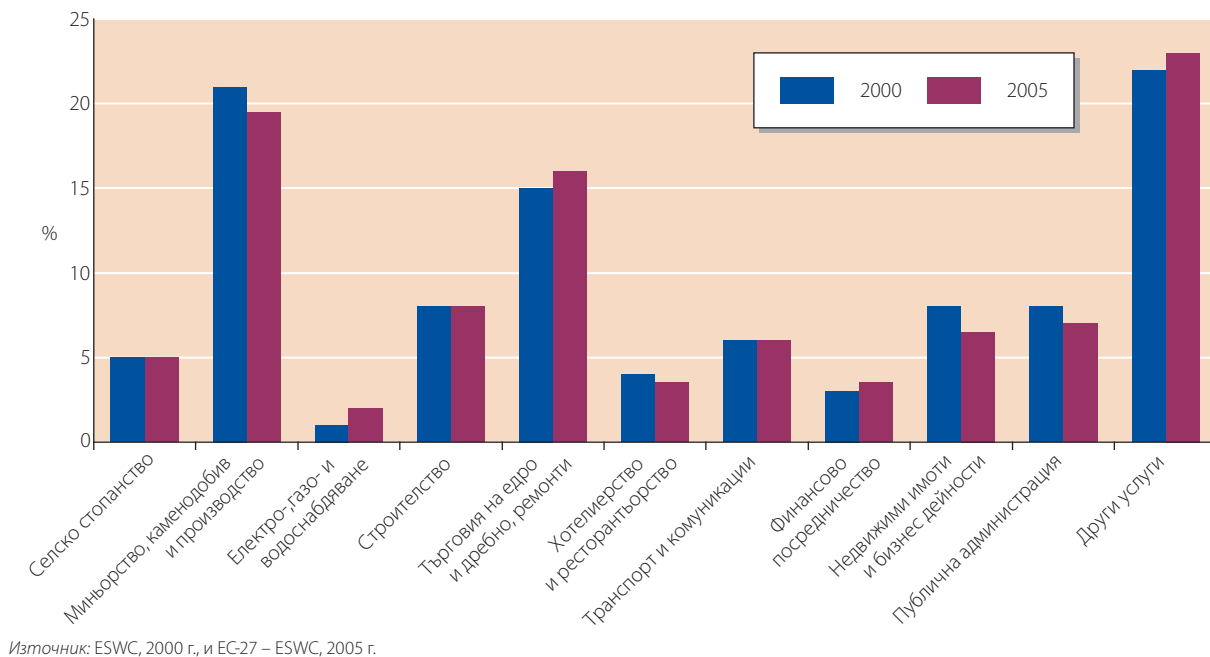
Някои, но не всички държави-членки са развили опростени модели за оценка и контрол на експозицията на химични рискове.

По **професии**, най-високият риск по отношение на злополуки при работа, дължащи се на опасни вещества, е във всички видове производство, с 37,8% от всички подобни злополуки. 10,5 % от тези злополуки са в строителството, 10% в почистването на помещения и машини и 7% в поддръжката.

Основните превантивни мерки, които предприятията като цяло трябва да изпълняват, са изброени в Директивата на ЕС за химични агенти. Това включва:

- елиминиране на опасните вещества и процеси или замяна с по-безопасни алтернативи;
- прилагане на мерки за колективна защита като инженерен контрол или адекватна вентилация и подходящи организационни мерки;
- осигуряване на подходящо оборудване за работа с химични агенти;
- намаляване до минимум на броя на изложените работници или тези, които могат да бъдат изложени;
- намаляване до минимум на продължителността и интензивността на експозицията;
- подходящи мерки за хигиена;
- намаляване на количеството на химичните агенти до изисквания минимум за съответния вид работа;
- подходящи работни процедури, включително мерки за безопасна работа, съхранение и транспортиране на опасни химични агенти и отпадъци;
- когато експозицията не може да бъде предотвратена чрез други мерки, се прилагат мерки за индивидуална защита, включително лични предпазни средства.

Фигура 2: Разпределение на работната сила по сектори

Източник: ESWC, 2000 г., и EC-27 – ESWC, 2005 г.

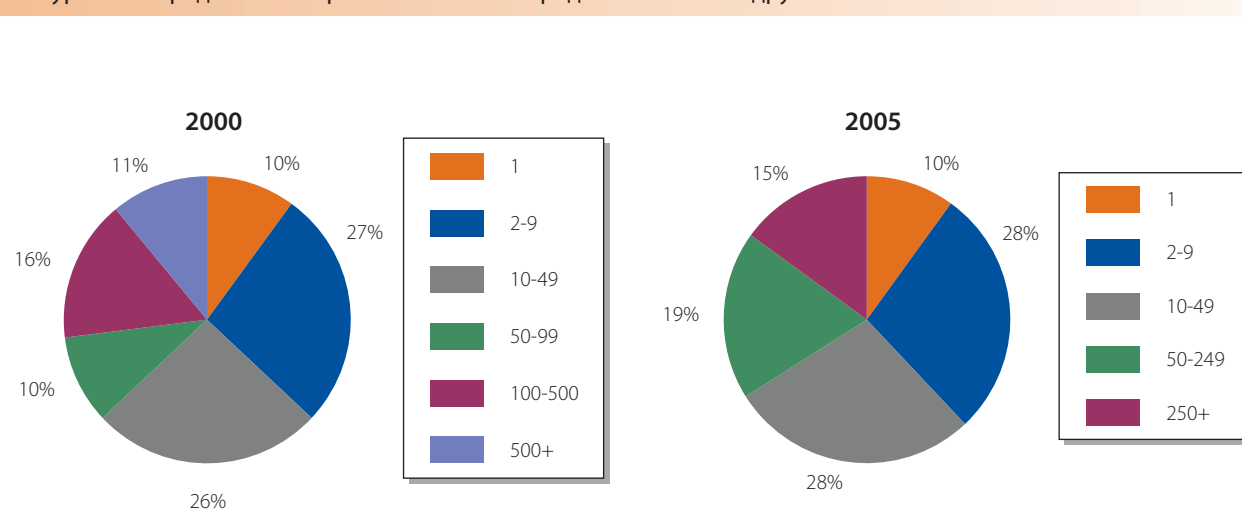
СТРУКТУРА НА ЗАЕТОСТ ПО ДЕЙНОСТ

Анес секторът на услугите доминира в икономиката на ЕС, като заема 67,1% от общата икономика на ЕС-25 (69,1% за ЕС-15). Докато някои държави все още имат относително висок дял на традиционните сектори, включително селско стопанство и индустрия, трансферът на работни места към услугите е непрекъснат. Между 1995 и 2002 г. има особено остри спадове в ЕС-15 в процента работещи в минното дело (22 %) и в

електро-, газо- и водоснабдяването (11 %). Секторите, които имат най-голямо увеличение в броя на работещи, са недвижими имоти, наеми и бизнес услуги (47 %) и здравеопазване и социални дейности (18 %). Данните за периода 2000- 2005 г. могат да бъдат намерени във фигура 2.

Също така съществуват различия между нивата на заетост на мъжете и жените в различни икономически дейности. Жените са заети основно в сектора на услугите. Нивото на заетостта на мъжете е значително по-ниско в областта на услугите, но по-високо в индустрията.

Фигура 3: Разпределение на работната сила според големината на дружеството

Източник: ESWC, 2000 г., и в EC-25 – ESWC, 2005 г.-2005 г.

С оглед на големината на дружеството, 85 % от работещите са в малки и средни предприятия (МСП), т.е., в дружества с по-малко от 250 работещи, а 63 % от работещите са във предприятия с по-малко от 50 работещи.

Около 10% от работещите са самонаети, без други наемни работници.

Нарастващият брой на микропредприятията и МСП има особено значение от гледна точка на безопасността и здравето. ESAW (Европейска статистика на трудовите злополуки) показва, че честотата на трудовите злополуки е **по-висока в МСП**, отколкото в дружества с повече от 250 служители.

Разпределението на работната сила според големината на дружеството и сектора е показано на фигурите по-горе.

ЕКСПОЗИЦИЯ НА ШУМ И УВРЕЖДАНЕ НА СЛУХА

Шумът на работното място е глобален проблем, който засяга голяма част от индустриалните сектори. Експозицията на

прекомерен шум може да доведе до увреждане на слуха.

Уврежданията на слуха, причинени от шум,

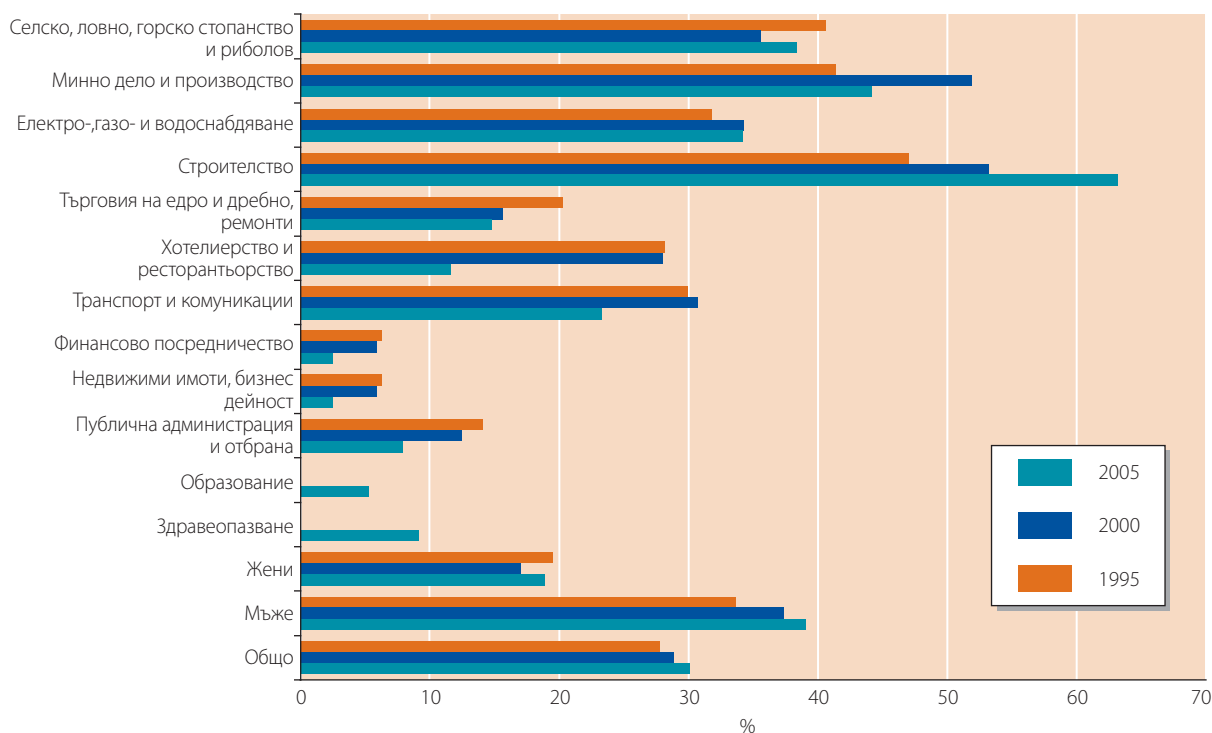
могат да бъдат предизвикани от еднократна експозиция на звуков импулс (повече от 140 децибела (dB(C)), или чрез експозиция на звуци с висок интензитет (повече от 85 децибела (dB(A)) за няколко часа всеки работен ден, за продължителен период.

В ЕС-27 приблизително 60 милиона работещи – 30 % от работната сила – са изложени на шум.

Експозицията на шум е често явление в селското стопанство, минното дело, производството и строителството, като от нея са засегнати повече от 35 % от работещите в тези сектори. Секторите, които отчитат най-високи нива на свързано с работа увреждане на слуха, са минно дело и производство, строителство и транспорт и комуникации. Работещите във фабриките докладват най-високи нива на проблеми със слуха. Работещите в тази категория са значително по-изложени на шум поради това, че работят с шумни процеси и машини.

Новите тенденции за заетост показват, че заетостта в два сектора е с много висока експозиция на шум – минно дело и производство, и

Фигура 4: Процент работещи, изложени на шум по време на работа, най-малко една четвърт от времето

Източник: ESWC, EC-15, 1995 и 2000 г., EC-27 - 2005 г.

селско стопанство – намалява. Въпреки това през последните години се наблюдава рязко повишаване на дела на изложените работещи в строителния сектор. Но много други работещи също са засегнати от шума, дори и в сектори, които традиционно не се считат за много шумни, като образование, центровете за обслужване на клиенти и развлекателния сектор.

Мъжете са изложени на шум на работното място приблизително два пъти по-често от жените и съобщават, че са изпитвали проблеми със слуха два пъти по-често.

Въпреки това жените съставляват мнозинството от работещите в сектора на услугите, където шумът се превръща в проблем.

Работещите в 10-те нови държави-членки на ЕС (НДЧ) изглежда са по-изложени на шум, отколкото тези в ЕС-15. През 2005 г., 38,8 % от работещите в 10-те нови държави-членки са съобщили за експозиция на шум, в сравнение с 28,7 % в ЕС-15 и 28 % в България и Румъния.

Възрастта не е съществен разграничителен фактор при експозицията на шум: вариациите на експозицията между двете възрастови групи са много малки.

Директива 2003/10/ЕО от 6 февруари 2003 г. относно минималните изисквания за здраве и безопасност, свързани с експозицията на работниците на рисковете от физически агенти (шум) дава информация за границите на експозиция на шум, оценка на риска, контрол на шума на работното място, използването на лични слухови протектори (РНР), информация за работещите и надзор на здравето.

Някои важни факти за свързано с работата, причинено от шум, увреждане на слуха включват:

- Състоянието често е придружено от пищене в ушите или звънене.
- Стойността за увреждане на слуха поради шум представлява около 10 % от общата стойност на обезщетенията за професионални заболявания.
- Признатата честота на увреждане на слуха се различава в зависимост от страната и политиката на признаване. През 2005 г. разликата между държавите-членки е доста изразена: 5,9 % от работещите в ЕС-15 съобщават проблеми със слуха, в сравнение с 13,5 % в 10-те нови държави-членки и 9,7 % в България и Румъния.

- Най-големият брой случаи е регистриран във възрастови групи 40–54 и 55–60.

Шумът не е единственият стресов фактор на работното място, който може да окаже влияние върху слуха на работещите. Счита се, че вибрациите заедно с шума имат потенциален допринасящ ефект върху слуховата система.

Много химични агенти са определени като **ототоксични** и са разрушителни за слуховата система. Тези, които се намират в индустриалните среди, включват разтворители, въглероден оксид и цианхидридна киселина.

Загубата на слуха, причинена от шум, е четвъртото най-често заболяване, признато в ЕС-12 през 2001 г. Четиринадесет милиона работещи в ЕС-27, или 7 % от всички вярват, че тяхната работа засяга здравето им под формата на слухови увреждания. Нивото на заболяемост от слухови увреждания е 11,5 случаи на 100 000 работещи.

Ефектите от шума не са ограничени до увреждане на слуха. Той може да доведе до засилване на умората и стреса, проблеми със съня и дори сърдечносъдови ефекти. На ниво работно място много важен потенциален отрицателен ефект на шума е маскирането на предупредителните звуци и намесата в комуникацията, увеличавайки риска от злополуки по време на работа.

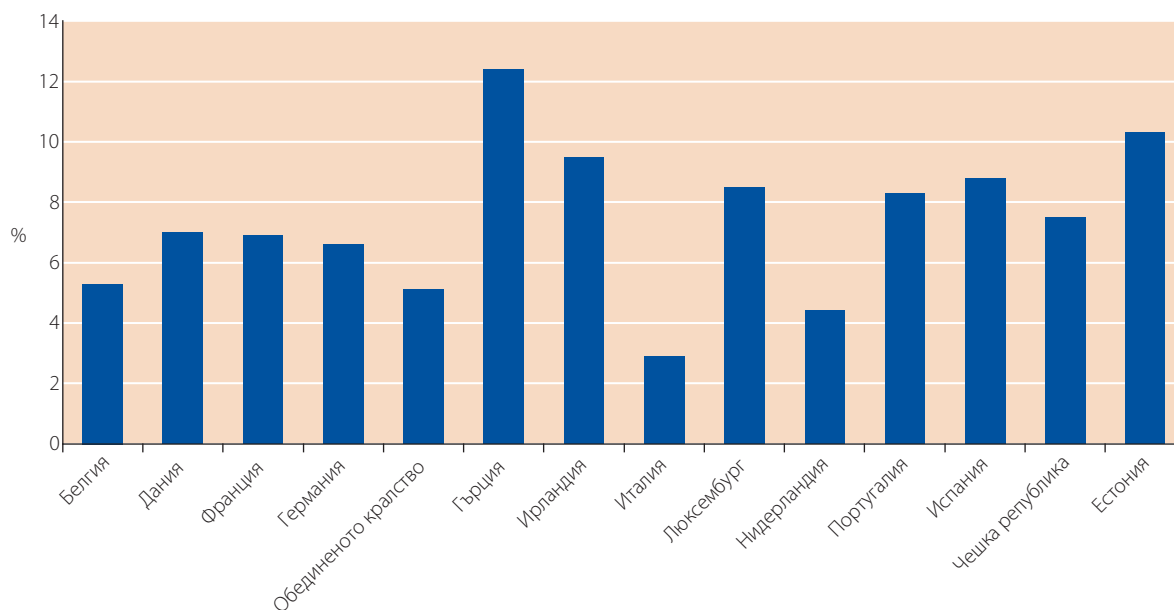
ЕКСПОЗИЦИЯ НА ОБЛЪЧВАНЕ С УЛТРАВИОЛЕТОВИ ЛЪЧИ

Облъчването с ултравиолетови лъчи (UV радиация) е един от най-значимите физични рискове в работната среда. Ултравиолетовото облъчване е електромагнитно, нейонизиращо облъчване с диапазон на дължината на вълната 100–400 nm. Прекалената експозиция на такова облъчване може да бъде опасно. Сериозността на опасността зависи от дължината на вълната, интензивността и продължителността на експозицията. Прекалената експозиция може да предизвика увреждане на очите, кожата и имунната система.

UV радиацията е посочена като канцерогенен агент в 36 индустрии на ЕС. За 11 от тях тя се нарежда на първо място сред експозиция на други канцерогенни фактори.

Според доклад на Световната здравна организация, в Европа през 2000 г., сред болестите свързани с UV радиация, има повече от 2 милиона

Фигура 5: Оценка на експозицията на естествено UV облъчване

Източник: CARIEX, Eurostat

случаи без меланом (карциноми на повърхностните и базалните клетки) и повече от 67 000 случаи на инциденти със злокачествен меланом.

Работещите изложени най-много на UV радиация са в секторите на селското стопанство, лова и строителството.

Лицата изложени на риск, включват не само работещите на открито, изложени на естествено UV радиация (слънчева радиация), но и работещите на закрито, които са изложени на облъчване, генерирано от изкуствени източници.

Рискът за здравето от изкуствени източници може да бъде много по-висок от естествено срещаните се UV: UV нивата могат да са по-високи и да включват вредни дължини на вълната. Работещите, които са специално изложени на риск от изкуствено UV облъчване включват тези участващи в:

- боядисването и техниките за съхнене на боята;
- дезинфекциращи приложения;
- процеси на заваряване; и
- фототерапия.

Работещите в тези области са обект на гранични стойности на експозиция и инженерен и административен контрол, използване на лични предпазни средства и медицински прегледи. Тези мерки могат да се прилагат за стоматолози, физиотерапевти, литографи, коминочистачи, пилоти на самолети и навигатори, началници на

пристанища, бояджии, работещи в хранително-вкусовата промишленост и заварчици.

Подчертани са кумулативното естество на експозицията на UV облъчване и възможното повишаване на чувствителността при изложените хора, както и разпространената и нарастваща употреба на UV-базирани технологии.

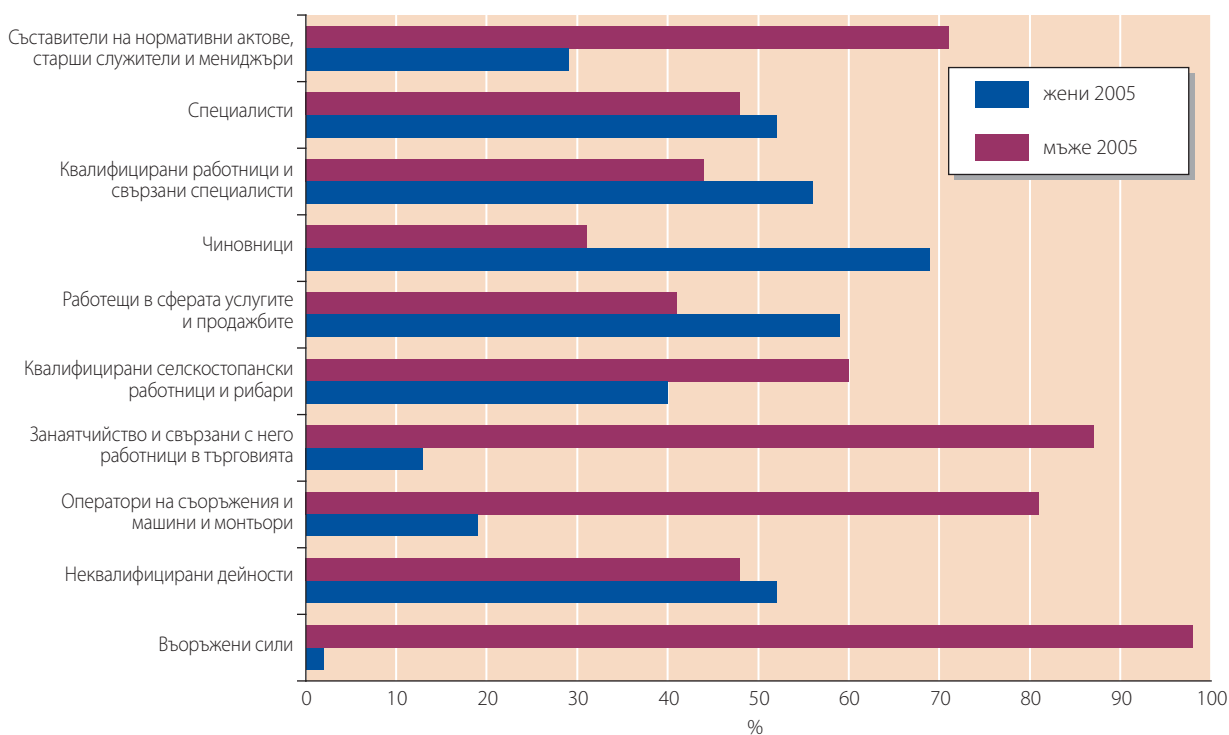
Изчисленият брой на работещите, изложени на изкуствено UV облъчване в държави от ЕС е около 1,2 милиона, което представлява около 0,65 % от общата работна сила.

Наличната информация не е достатъчна, за да се създаде пълна картина за професионалната експозиция на UV облъчване в ЕС. С оглед на **слънчевата радиация** е изчислено, че 14,5 милиона работещи в ЕС са изложени през поне 75% от работно си време; 90% от които са мъже. Това включва земеделски производители, лесовъди и градинари, работещи във ферми, наемни работещи в градини и паркове, пощальони и сортировачи, разносвачи на вестници, инструктори по физическо възпитание, треньори и работещи, грижещи се за деца.

ПОЛ

Има незначително увеличение в дела на жените заети в ЕС между 2001 г. и 2005 г. В индустриалния сектор делът на мъжете е

Фигура 6: Разпределение на половете по професия, ЕС-25

Източник: ESWC - 2005 г.

значително по-голям от този на жените, докато значително повече жени, отколкото мъже са заети в сектора на услугите.

Въпреки че в рамките на ЕС жените са увеличили представителството си в управлението, мъжете все още доминират в горната част от професионалната йерархия. Например:

- Само 24,5% (9,4% от мъжете и 42% от жените) от работната сила на ЕС-27 имат жени като преки ръководители;
- Над 70% от корпоративните управители и висшите ръководни служители са мъже;
- Две трети от самонаетите са мъже и този процент се увеличава за самонаетите лица, които имат и служители.

Като резултат от половите различия, описани по-горе, има значителни разлики в рисковете и опасностите, на които са изложени работещите мъже и жени.

Поради разделението на професиите и задачите, мъжете и жените страдат от различни видове злополуки. Разликата в честотата на злополуките за мъжете (4 189 на 100 000 работещи) и жените (1 627 на 100 000 работещи) (данни за 2004 г., EODS)

може да се дължи на факта, че мъжете са по-често назначавани в индустрии с по-висок риск като минно дело, строителство или транспорт. Използването на работно оборудване, предназначено за мъжете, може да стане причина за трудови злополуки и професионални заболявания при жените.

ПАЗАР НА ТРУДА: СЪСТОЯНИЕ НА ЗАЕТОСТ

Демографски, социални и икономически явления, всички имат влияние върху работната сила. От гледна точка на безопасните и здравословни условия на труд е важно да се идентифицират настоящи промени и да се върви в крак с тях. Това изисква холистичен, дългосрочен подход.

Съгласно резултатите на Проучване за работната сила (2004 г.), 194,5 милиона души (от общото население от 377,5 милиона) имат професия или се занимават с бизнес. От тях:

- 44% са жени;
- 10,6% са под 25;

- 10,9 % са между 55 и 64;
- 82,3 % са на пълен работен ден;
- 17,7 % са на непълен работен ден.

Степента на заетост в ЕС-25, показвайки делът на заетите хора от населението на възраст 15 до 64, е достигнала 63,3 % през 2004 г.

Последните основни промени в структурата на работната сила са:

- Работната сила застарява бързо. Степента на заетост на по-възрастните хора (55–64 години) е била 41,0 % през 2004 г., при 4,4 % през 2000 г. Задържането на възрастни работещи на работа ще се превърне в голямо предизвикателство за Европа в бъдеще.
- Понастоящем съществуват мерки, разпространени в целия континент, за превенция на изключването на работещи с намалена трудоспособност.
- Въпреки че работната сила на ЕС е все още преобладаващо мъжка, все повече жени се включват в работната сила.
- Увеличава се нуждата от по-квалифицирани работещи, отчасти поради нарастващата сложност на работните процеси, произтичащо от развитието на информационните технологии.
- Увеличената миграция и по-голямата мобилност на населението също оказват влияние върху ЕС, с мигриращи работещи към държави с повече възможности за заетост.

Въпреки че повечето Европейски работещи са в категорията с постоянна работа (наемни работещи, работещи на пълен работен ден), другите категории, тоест работещите на непълен работен ден, самонаетите, работещите с временни договори и работещи в сферата на семейството, представляват около 40 % от общият брой на заетите хора.

В заетите на непълно работно време се наблюдават значителни междуполови разлики: по-често срещано е сред жените. От 34,3 милиона от работещите на непълно работно време в Европа, 78 % са жени. Заетостта на непълно работно време често е факт в началото или в края на трудовия живот на един човек, особено за мъжете.

Работещите на непълно работно време са по-малко изложени на голям брой опасности и на лоши ергономични условия и е по-малко вероятно да съобщат за здравни проблеми, свързани с работата, отколкото работещите на пълен работен ден.

Въпреки това работещите на **временни** договори също имат по-малко достъп до обучение и развитие на дълготрайна компетентност.

Честотата на злополуките при работа сред работещите на временни договори е по-висока отколкото сред други групи заети. Тяхната работата е също така по-слабо контролирана по отношение на ред на задачите, темпо на работа и работни методи; те също така имат ниски работни изисквания и са по-малко информирани за рисковете при работа. Тези работещи имат по-висока степен на недоволство от техните професии, но по-ниска степен на стрес от средностатистическия работещ.

Работните условия за работещите в **частната сфера** често се различават доста радикално от тези на постоянна работа с договори на пълен работен ден. Работещите на частна практика често имат по-дълго работно време и неравномерно работно темпо. Те приемат, че тяхното здраве е изложено на риск поради работа по-често, отколкото служителите: 35,5 % срещу 27,3 %.

Промените в работните процеси и организацията на работа също така произлизат от променящите се договорни взаимоотношения с работната сила. В рамките на предприятията, работните взаимоотношения стават по-разнообразни и индивидуализирани. Тези процеси водят до увеличено чувство на несигурност сред работещите.

НАНОТЕХНОЛОГИИ

Терминът нанотехнология се отнася за технологии, които включват създаването и боравенето с материали за създаване на материали и продукти с размери в нанометри, за да се използват техните нови физикохимични свойства.

Нанотехнологиите обединяват уменията на физици, химици, биолози, учени по материалознание, инженери по механика и електричество, както и медицински и когнитивни научни работещи.

Тези технологии се разглеждат като потенциално полезни в много различни области, но са изразени опасения относно техните потенциални отрицателни ефекти върху здравето и околната среда; не само в областта на здравето при работа, но и в по-широк смисъл.

Нанотехнологиите са понастоящем един от приоритетите за изследването на безопасните и здравословни условия на труд в ЕС-27. Работещите в нанотехнологиите могат да бъдат изложени на новите свойства на материалите и продуктите, оказващи влияние върху здравето, които все още не са напълно проучени.

Нанотехнологиите работят с материали с миниатюрни размери. Един нанометър (nm) е равен на една милиардна част от метъра. Като илюстрация, човешкият косъм е средно 80 000 nm широк, а червена кръвна клетка е приблизително 7 000 nm широка.

Нанотехнологиите обхващат проектирането, структуринето, производството и приложението на структури, устройства и системи чрез употреба на материали, които имат поне една страна по-малка от 100 nm.

При този малък размер и поради увеличената относителна повърхност и квантови ефекти, материалите могат да се държат много различно от начина по-който се държат, когато са в по-големи размери и могат да демонстрират специфични нови физични и химични свойства. Те могат например да променят свойствата си като размери, тегло, обем, скорост, сила, твърдост, трайност, цвят, ефективност, реактивоспособност или електрически характеристики. Това свойство позволява разработването на нови материали и устройства с по-високи показатели за работа и увеличена функционалност.

Нанотехнологиите са използвани в продължение на десетилетия в областта на полупроводниците и дори по-дълго в областта на химикалите. Въпреки това нараства използването на материалите с наномасаб или е широко считано, че имат огромен потенциал в различни области за създаване на нови материали и изделия с нови свойства.

Техните сфери на приложение включват: информационни технологии; биомедицински технологии; екологични технологии; енергийни технологии; производствени технологии; транспорт, авиация и технологии за космически пътувания; селско стопанство и хранене; сигурност и военни технологии.

Заетостта в нанотехнологиите ще нараства, за да достигне прогнозираните 10 милиона работни места по света през 2014 г. Това ще съставлява 11 % от работните места в производството. Ако населението и професионалната структура в ЕС остане непроменена, това ще означава, че почти

шест милиона души ще работят в сектора за нанотехнологии в Европа до 2014 г.

Докато (потенциалните) приложения и ползи от нанотехнологиите са много, съществува загриженост относно ефектите, които наночастиците могат да имат върху човешкото здраве, както и въздействието им върху околната среда.

Поради техният малък размер, наночастиците могат да навлязат в организма по три начина, чрез:

- Храносмилателната система (поглъщане);
- Дихателния тракт (вдишване);
- Кожата (пряка експозиция).

Веднъж влезли в тялото, наночастиците могат да се придвижват до други органи и тъкани в тялото. Такова преместване е улеснено от тенденцията на наночастиците да навлизат в клетки, да преминават през клетъчните мембрани и да се движат по нервите. При определени условия някои наночастици могат дори да преминат кръвно-мозъчната бариера.

Фактори, които могат да променят риска от навлизането на наночастиците в тялото включват:

- масата, повърхността или броя на частиците
- дали материалът е сух прах или в разтвор
- степен на задържане
- продължителност на експозиция.

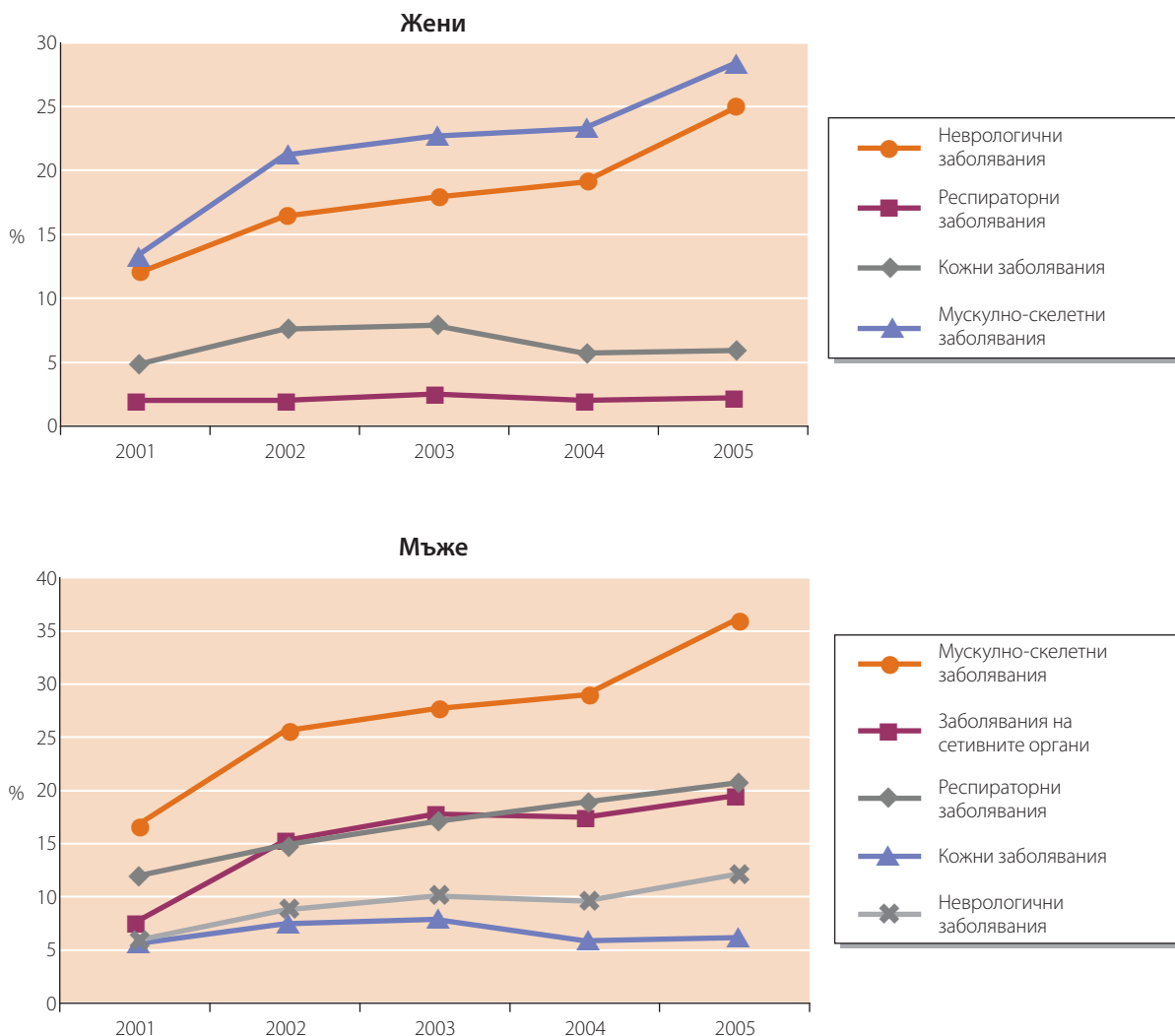
Необходимо е допълнително изследване за реалистична оценка на последиците за безопасните и здравословни условия на труд с наноматериали. Ограничените налични доказателства предлагат, работодателите да предприемат превантивен подход, при потенциални експозиции на наночастици.

Освен потенциалните ефекти върху здравето, повдигнати се и етични въпроси с оглед на нанотехнологиите.

ПРОФЕСИОНАЛНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Концепцията за професионално заболяване се характеризира със своето отношение към националната система за признаване и обезщетение. Обикновено такова признаване изисква ясни доказателства, че работното място е причината за заболяването или е допринесло значително за неговото развитие. Тъй като схемите за признаване и обезщетение варират от

Фигура 7: Честота на избрани професионални заболявания (на 100 000 заети) 2001–2005 г. по група заболявания, жени и мъже

Източник: EO DS

една държава в друга, събирането на данни за професионални заболявания в ЕС е предизвикателство. Само ограничен брой заболявания са регистрирани на европейско ниво. (http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CEL_EX:32003H0670:EN:HTML). По-широк смисъл на заболяванията свързани с работата може да се използва, за да се оцени обхватът на здравословните проблеми, породени от работата, вижте например професионалния рак и ракът, причинен от работната среда <http://osha.europa.EC/data/links/occupational-and-environmental-cancer-prevention-conference-presentations/>.

Мускулно-скелетните смущения (МСС) са най-честите смущения, свързани с работа.

Общо 83 159 нови случаи на професионални заболявания са съобщени през 2005 г. Сред тях, МСН съставят най-голямата категория, както сред мъжете, така и сред жените – общо 31 658 случаи.

Другите големи категории заболявания са приблизително еднакви за мъжете и жените, с изключение на заболяванията на сетивните органи, които са втори сред мъжете, но не са сред първите четири за жените.

През 2005 г. най-често съобщаваните заболявания са били: теносиновит на ръката или китката (възпаление на сухожилията), загуба на слуха, латерален епикондилит („лакът на тенисиста“), контактен дерматит (възпаление на кожата), синдром на китковия тунел (компресия на

нерви в китката), синдром на Raynaud („треперещ безкръвен пръст“), мезотелиома (рак) и астма.

Когато професионалните заболявания се изследват по икономическа активност минното дело се свързва с най-висока честота. Нейната степен може да бъде 20 пъти над тази от следващият отрасъл с най-висока заболяемост. Бързото намаляване на размерите на сектора на минното дело също така означава, че честотата на професионалните заболявания за този сектор са до известна степен завишени.

През 2005 г., индустриалните сектори с по-високи от средните нива на професионални заболявания, без да е включено минното дело, са били производството, селското стопанство, лова, залесяването и риболова, и други обществени, социални и лични обслужващи дейности.

В производствения сектор, честотата и видовете на професионалните заболявания са клонят към приблизително еднакви стойности за мъжете и жените. За други сектори те варират незначително. Икономическите дейности сред жените, които водят до високи нива на професионални заболявания включват почистване, приготвяне на храни, сервитьорство и фермерска работа.

Подробна оценка на ефектите на професионалните заболявания би включвала всички разходи за всички дейности, свързани със здравните проблеми при работа. Това би изисквало уточняване на всички преки и косвени разходи, както и определяне какъв процент от здравните проблеми е свързан с работата. Такава оценка би могла да разкрие, че професионалните заболявания струват на Европа десетки милиарди евро всяка година.

ПРОФЕСИОНАЛНА СТРУКТУРА

Промените в общата професионална структура по принцип не са бързи. Въпреки че промяната е бавна и разпределението на дейностите е различно за мъжете и жените, е възможно да се различат няколко актуални тенденции в ЕС:

- Младите жени нарастващо се придвижват до по-високи професионални длъжности.
- Професионални групи, които са били много големи в миналото са се превърнали в относително по-малки. Те включват чиновници сред жените и занаятчийство и свързаните търговски работещи сред мъжете.

- Нарастват категориите специалисти и квалифицирани работници и свързани специалисти.
- Делът на работещи с неспециализирани професии също се повишава.

Това показва, че докато някои традиционни мъжки професии в средата на професионална структура са намалели, мъжката работна сила все повече се разделя между най-високите и най-ниските категории.

Категорията квалифицирани работници и свързани специалисти е разнообразен сбор от дейности. Някои големи групи включени в тази категория са счетоводители, медицински сестри, търговски представители и техници в различни области на инженерството. Следователно, възможните проблеми с безопасността и здравето, свързани с работата и неблагоприятните работни условия засягащи тези работници са също толкова разнообразни. Въпреки това, те са склонни да отчитат високи нива на стрес.

Неспециализираните професии са до известна степен по-малък сбор от дейности на нисък социо-икономически статус. Те включват работници във ферми, чистачи, пазачи и хамали. Работещите в тези професии се изправят пред много неблагоприятни работни условия. Сред тях са повтарящи се движения на дланта/ръката, монотонни задачи и несъответствие между уменията на работещия и изискванията на работата. Неблагоприятните работни условия в тази професионална категория са очевидни в статистиката на професионалните заболявания.

ПАНДЕМИЯ

Инфекциозните заболявания са заплаха за общественото здраве в страните от целия свят, независимо от нивото им на социално и икономическо развитие. Социалните, технологичните и екологични фактори стимулират появата на нови заболявания, както и завръщането на стари заболявания.

За борба с възникващите инфекциозни заболявания и опасността от пандемия, са необходими очакване и подготовка в контекста на професионалното и обществено здраве.

Пандемията може да се определи като:

- епидемия (огнище) от инфекциозно заболяване, и

- агент, инфектиращ голям брой хора, и
- агент, намиращ се на много голяма географска площ.

Високо ниво на сериозността се подразбира в определението.

Всяко инфекциозно заболяване възникващо, където и да е по света трябва да се изследва систематично с оглед на професионалните рискове, в частност, когато има заплаха от пандемия.

Проучване на **епидемиологичната (или предаваща) верига** е интересен и важен метод за оценка на биологичния риск на работното място.

Първата стъпка е идентифицирането на източника(ците) на инфекциозния агент и след това начина(ите) по който може да се разпространи от там, по кой път/кои пътища може да се предава и накрая какъв е входът (входовете) в гостоприемника, тоест в този конкретен случай работещия на работното място. Същият подход може да се използва, за определяне на превантивните мерки: за предпочитане директно въздействие върху източника, за да се намали риска при източника, а по този това да прекъсне веригата на предаване на най-ранния възможен етап.

Този подход позволява да се намерят отговори на основните въпроси, засягащи професионалния риск: Къде? Кого? Кога? Как? Тези факти позволяват да се идентифицират и приложат превантивни мерки. Те трябва да са адаптирани съгласно еволюцията на заплахата. Ако знанието за пътя(пътищата) на предаване е недостатъчно трябва да се прилага предпазния принцип.

В ситуации на пандемия, защитата на работещите в здравеопазването е първостепенен приоритет от гледна точка на здравето при работа, както и за общественото здраве. Те са изложени на голям риск по време на вирулентни епидемии с инфекциозни заболявания. Например, по време на инвазията на ТОРС, съгласно различни източници, работещите в здравеопазването са причина за 21 % до 57 % от всички докладвани случаи. Работещите в здравеопазването имат взаимно етично задължение да информират, защитават и подкрепят здравния персонал, както и правно задължение да го правят. Това трябва да включва поставянето на място на оценката на риска за професионалните инфекциозни заболявания и програмите за управление на риска. Тази защита на работещите в здравеопазването трябва да се включи в борбата срещу вътреболничните (придобити в болница) инфекции.

Важни положения за безопасността на работещия при пандемията са:

- В контекста на заплаха от пандемия е необходимо да се настоява за включване на адекватна респираторна защита сред тези превантивни мерки. Защитни респираторни филтриращи устройства за частици за еднократна употреба (FFP1, FFP2, FFP3) предпазват срещу въздушно-капкови инфекциозни агенти и срещу капки.
- Трябва да се разшири защитата за работещите, които пътуват; не само за защита на работещия, но и за да се предотврати разпространението на заболяването в незасегнатата област от заразения пътник.
- На работещите трябва да се дава пълна информация за местата, които трябва да се избягват, хигиената на храната, миенето на ръцете и санитарните предпазни мерки в случай на съмнение за експозиция.
- В случай на пандемия, произлизаща от животни, работещите в контакт с животни трябва да бъдат информирани за рисковете и да се организира защита за тях веднага щом предаването от животни на хора е документирано или дори е под съмнение. Животновъди, работещи в транспорта, работещи в кланици и ветеринари са сред основните категории засегнати работещи. Трябва да се планират превантивни мерки за да се намали вероятността такова заболяване да доведе до намаляване числеността на добитъка.

В случай на **ХИВ и други патогени, преносими чрез кръвта**, анализ е показал, че не съществува риск от предаване на повечето работни места. Основният професионален риск от предаване е по същество в здравния сектор, след инцидентна експозиция на зарамена кръв.

С идентификацията на вируса (ХИВ) и наличието на биологични диагностични тестове, е възможно да се достигне до по-добра оценка на риска и превантивни мерки.

Обстоятелствата на експозиция са същите, както за вируса на хепатит В и С; превантивната стратегия е базирана в основата си на идеята за универсалните предпазни мерки.

Маларията също така отговаря на определението за пандемия, но остава ограничена до географски области, където комарът преносител е широко разпространен.

Тежък остър респираторен синдром (ТОРС), новопоявило се инфекциозно белодробно заболяване, разпространило се в Югоизточна Азия през 2002/3. Широкото разпространение на информация до заинтересованата общественост, прилагането на контролни мерки с изолация на пациенти и предполагаеми случаи, защита на работещите в здравеопазването, както и санитарни предпазни мерки за пътуващи хора, всички те допринесат за ограничаване разпространението на заболяването и са спрели инвазията сравнително бързо.

Изложени на риск от **птичи грип** са предимно работещите в контакт с птичата фауна, включително домашни птици: животновъди, фермери, ветеринари, работещи в транспорта и работещи в кланици, но също така и включените в дейностите по размножаване на животните, както и работещите в лаборатории. Трябва да бъдат създадени програми за превенция, за да се предпазят такива работещи. Осигуряването на подходяща информация е първата стъпка в подобни програми.

Необходимо е създаването на план за готовност на работните места, включително оценка на професионалния риск и очакваните превантивни мерки (като наличност на адекватни респираторни защитни устройства), както и готовност на предприятията да поддържат важната икономическа дейност. Съответната информация трябва да се осигури и обновява при необходимост.

ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ

През 2004 г. в ЕС, 77 % от трудовите злополуки са се случили на работещи мъже. Въпреки това от 1998 г. нивото на инциденти при мъжете е намалял с почти 21 %, докато този за жените е намалял с едва 14 %. Фигурите за 2004 г. показват, че честотата на сериозните злополуки в ЕС-15 са почти същите като тези на ЕС-25.

През 2004 г., за деветте основни отрасли на дейност в икономиката – селско стопанство, лов и залесяване; производство; електро-, газо- и водоснабдяване; строителство; търговия на едро и дребно, ремонт на моторни превозни средства, мотоциклети и лични домакински стоки; хотелиерство и ресторантьорство; транспорт, съхранение и комуникации; финансово посредничество; недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги – честотата на сериозните злополуки и злополуките със смъртен изход в ЕС-15 са били 3 176 (отговарящи на почти 3,5 милиона злополуки в деветте отрасли или приблизително 4 милиона във всички сектори). Честотата на сериозните злополуки – изискващи повече от 3 дни болнични – са започнали да спадат от 1998 г. По-нататъшно намаляване се очаква в данните за 2005 г.

Честотата на злополуките е особено висока в сектор строителство, където рискът от злополука е почти два пъти по-висок от средното за деветте отрасли. Осем процента от трудоспособното население е в този нарастващ сектор. Нивото за селско стопанство е 1,5 пъти по-високо от средното; въпреки това броят заети в този сектор намалява. В рамките на производствения сектор предприятията произвеждащи дървен материал и

Таблица 1: Промени в честотата на сериозни злополуки и злополуки със смъртен изход на работното място в сравнение с 1998 г. = 100 (ЕС-15 и ЕС-25)

	Сериозни злополуки						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ЕС (25 държави)	100	100	99	95	88	83	80(p)
ЕС (15 държави)	100	100	98	94	86	81	79(p)
	Злополуки със смъртен изход						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ЕС (25 държави)	100	88	87	85	81	80	78(p)
ЕС (15 държави)	100	91	88	85	80	78	77(p)

Източник: Eurostat ((p) – очаквана стойност)

изделия излизат напред, заради техния висок брой злополуки – честотата на злополуките е повече от 2,3 пъти по-висока от средната.

Когато става дума за класифициране на злополуките по възраст, работещите между 18 и 24 имат честота на злополуките е 1,4 пъти по-висока от средната.

Предприятия с персонал 10–49 работещи и 50–250 работещи имат честота на инцидентите над средното (1,2 и 1,4 пъти над средното, съответно).

Повече от шест милиона работещи в ЕС са засегнати от злополуки при работа всяка година. Средно всяка злополука води до загуба на 20 работни дни. Честота на инцидентите е намаляла с 18,5 % през последните пет години. Въпреки че това развитие е обещаващо има определени дейности и групи, които все още имат високи честота на инцидентите като сектор строителството, младите работници (18–24) и средните по големина предприятия. Тези категории изискват отделено внимание.

Около 5 % от жертвите на злополуки не могат да се върнат на предишната си работа. Около 1,8 % от жертвите на злополуки трябва да намалят работните си часове и 0,2 % от тях не очакват да се върнат на работа отново.

СТРЕС, СВЪРЗАН С РАБОТА

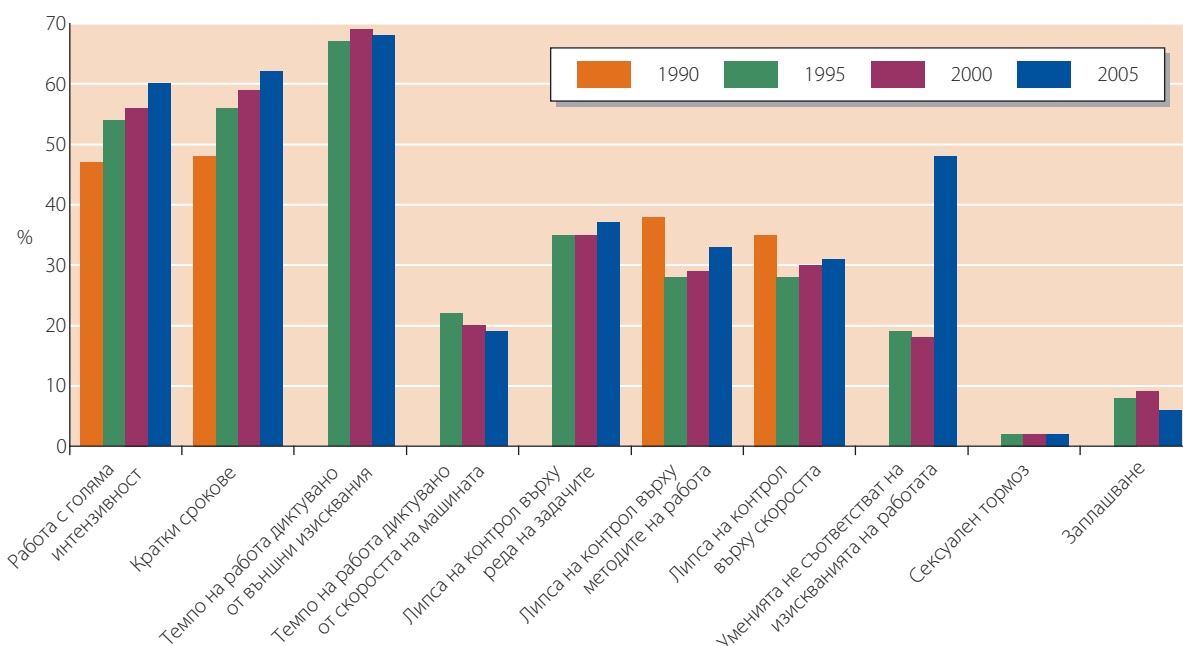
Стрес, свързан с работа (ССР) се изпитва, когато изискванията на работната среда превишават възможността на служителя да се справя с тях (или да ги контролира). Ако ССР е интензивен и продължава за известно време може да доведе до психическо и физическо влошаване на здравето. ССР може да бъде причинен от психосоциални опасности като модел на работа, организация и управление, високи изисквания и нисък контрол на работата и проблеми като тормоза и насилието на работното място. Физически опасности като шум и температура също могат да предизвикат ССР.

Проучванията показват, че между 50 % и 60 % от всички загубени работни дни са свързани със стрес.

През 2005 г. намаляване на нивата на стрес е докладвано в данните на ЕС 27; въпреки това намаляването в докладването за експозиция на стрес се случва главно в държавите на ЕС-15 (20,2 %), докато новите държави-членки все още докладват високи нива на експозиция – повече от 30 %.

В 15-те държави-членки на ЕС преди-2004 г., цената на стреса на работното място и свързаните с него проблеми с психичното здраве е оценена

Фигура 8: Разпределение на някои рискови фактори за стреса, свързан с работата

Източник: ESWC

между 3 % и 4 % от брутния национален продукт, възлизащ на 265 милиарда евро годишно. Проучванията дават оценка, че само стресът свързан с работното място струва на бизнеса и правителствата на тези държави около 20 000 милиона евро от отсъствие от работа и свързаните с това здравни разходи.

Рисковите фактори за ССР включват:

- Работа с много голяма интензивност и кратки срокове
- Работно темпо диктувано от външни искания или темпо на работа диктувано от машината
- Непредвидени прекъсвания по време на работа
- Несъответствие между уменията и изискванията на работата
- Заплашване и сексуален тормоз.

Повечето от причините за стрес са свързани с начина, по който е планирана работата и начина, по който се управляват организациите. Други източници на стрес могат да бъдат развитието на кариерата, статуса и заплащането, ролята на индивида в организацията, междуличностни взаимоотношения и връзката дом-работа.

Няма значими **междуполови** различия в преобладаването на психосоциалните здравни рискове. През 2005 г., 23,3 % от мъжете и 21 % от жените докладват, че са изживели стрес на работното място в ЕС.

Когато става въпрос за **възраст** като фактор при стреса, работещите на възраст между 40 и 54 съобщават, че са били засегнати от ССР по-често от другите възрастови групи. Работещите между 15 и 24 докладват най-малко стрес.

С оглед на **икономическия сектор**, преобладаването на психосоциални здравни проблеми е най-високо в образованието, здравеопазването и социалните дейности и транспорт и комуникации.

Някои проучвания показват, че най-силно засегнатата от стреса **професионална група** са съставители на нормативни актовете, старшите служители и управителите и специалистите. Различна класификация на професиите показва, че по-високо квалифицираните работещи като например квалифицирани работници в селското стопанство са най-засегнати от психосоциални рискове.

СЗО предвижда, че нивата на депресия и стрес ще се увеличат драматично с разпространението на новите технологии и ускоряването на

глобализацията. СЗО предвижда, че застаряването на населението в ЕС, чрез промяна на процентите между населението в трудоспособна и това в надтрудоспособна възраст не само ще увеличи средната възраст на заетото население, но също така ще увеличи работния товар на постепенно намаляващия брой на работещите, като по този начин допринасят за развитието на стреса.

Трябва да се предприемат действия за борба с предвиденото увеличение на стреса. Стресът свързан с работата може да се предотврати или да му се противодейства чрез повторно планиране на професията (например чрез упълномощаване на служителите и избягване на претоварване или липса на работа), подобряване на работната организация (по-малко прекъсвания), чрез подобряване на социалното подпомагане и чрез насърчаване на разумни награди за инвестираното усилие.

МЛАДИ РАБОТНИЦИ

Работната сила на Европа в идните десетилетия ще се увеличи в процента на работещи на възраст над 50 години, със съответно намаляване на дяла на по-младите хора.

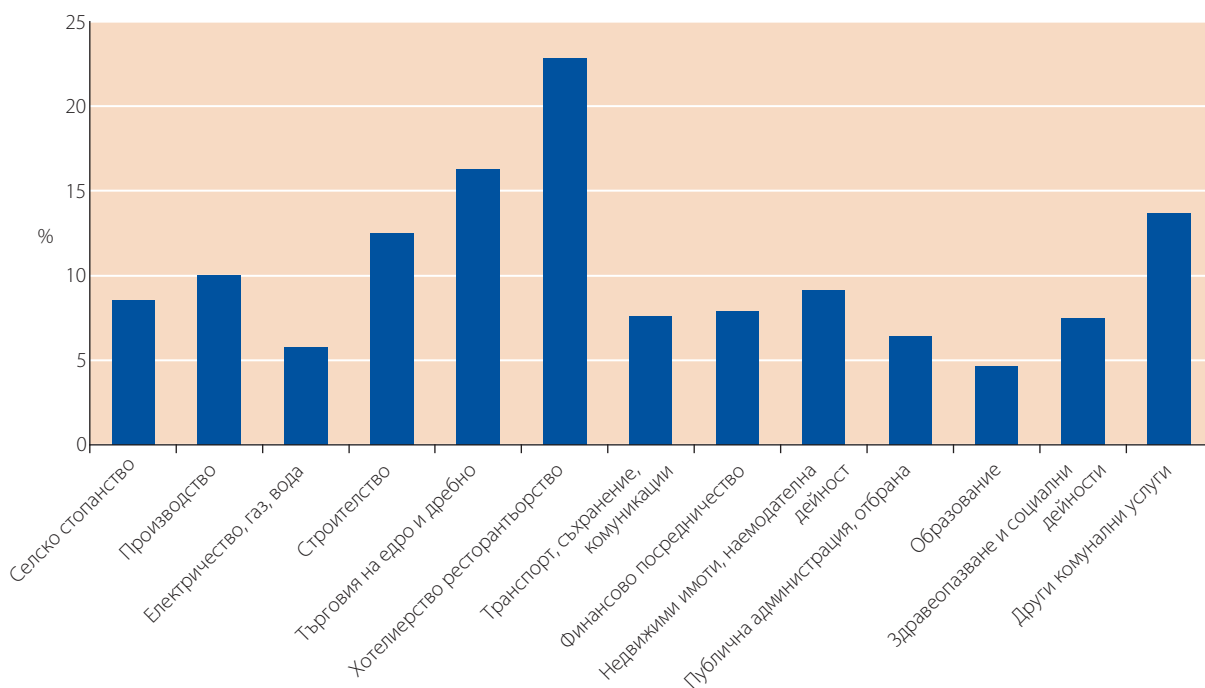
През 2005 г., около 193,8 милиона души са били заети в ЕС-25, включително 20,4 милиона работещи между 15 и 24 години. Работещите в тази възрастова група представляват 10,5 % от работната сила. Между 2000 г. до 2005 г., процента млади работници намалява с 0,9 %. През последната година степента на заетост на работещите на възраст 15–24 е била 36,3 %, в сравнение с 63,6 % от населението на възраст 15 – 64.

В ЕС-25, нивата на безработица на младите работници са средно два пъти по-високи от общите нива на безработица на населението като цяло. Има също така съществени разлики по регионите: регионалните нива на безработица за млади хора варира от 6,2 % до 59,1 %.

Националните данни показват, че младите хора обикновено получават ниски възнаграждения и че имат по-малък достъп до социални облаги, отколкото трудоспособното население като цяло.

Повече млади мъже, отколкото жени са на работа, а най-големият процент млади работници се намира в сектор хотелиерство и ресторантьорство (22,7 %), следван от търговия (16,3 %). Типични професии за „млади“ са работещи в сферата на услугите и на търговията, вържени

Фигура 9: Процент млади работници по сектори в %, ЕС-25, 2005 г.

Източник: Наблюдение на работната сила - Eurostat

сили и неквалифицирани дейности. Тези професии имат тенденция към включване на значително количество временна или сезонна работа, лоши условия на труд и физическа работа. От младите работници 37,5 % са на работа с определен срок, в сравнение с около 12 % от работната сила като цяло. Хората, наети по временни договори имат по-ограничен достъп до обучения и до участие в дългосрочно развитие на способностите, отколкото онези с постоянни трудови договори. Работещите с временни договори също имат по-малък контрол върху работата по отношение на реда на задачите, темпото и методите на работа. Те също така имат по-ниски изисквания към работата и са по-малко информирани за рисковете на работното място.

През 2005 г., 25,7 % от младите работници са работили на непълно работно време – увеличение от 4,7 % в сравнение с 2000 г. Служители в категорията на работа на непълно работно време имат следните характеристики: работят в по-добри заобикалящи ги условия, работят по-малко на нестандартно работно време (вечерна работа, нощна работа и работа през уикенда), по-малък контрол върху работното им време, по-ниско квалифицирана работа, по-малко обучения, работа в социалния сектор и сектора хотелиерство/ресторантьорство, а не в

строителство, занимания свързани с услугите/продажбите, а не като управители.

Някои очевидни факти за младите работници са:

- Младите работници са изложени повече на физическите фактори при работа: шум, вибрации, горещина/студ и пренасяне на опасни вещества.
- Младите работници в хотелиерството и ресторантьорството и строителството са застрашени от силен **шум**, а телефонните оператори на централите за обслужване на клиенти/връзка са изложени на риск от заболявания свързани с **акустичен шок**.
- За младите работници е по-вероятно да изпитат вибрации по цялото тяло с ниска честота, например при каране на превозни средства предназначени за шофиране извън пътя, на неравни повърхности или прекомерно движение. Това може да е свързано с **болки в гърба**, и други **заболявания на гръбначния стълб**.
- Експозиция на **горещина** е често срещана в категориите на селското стопанство, строителството, индустрията и хотелиерството и ресторантьорството,

подказващи, че младите работници са изложени на по-голям риск от това.

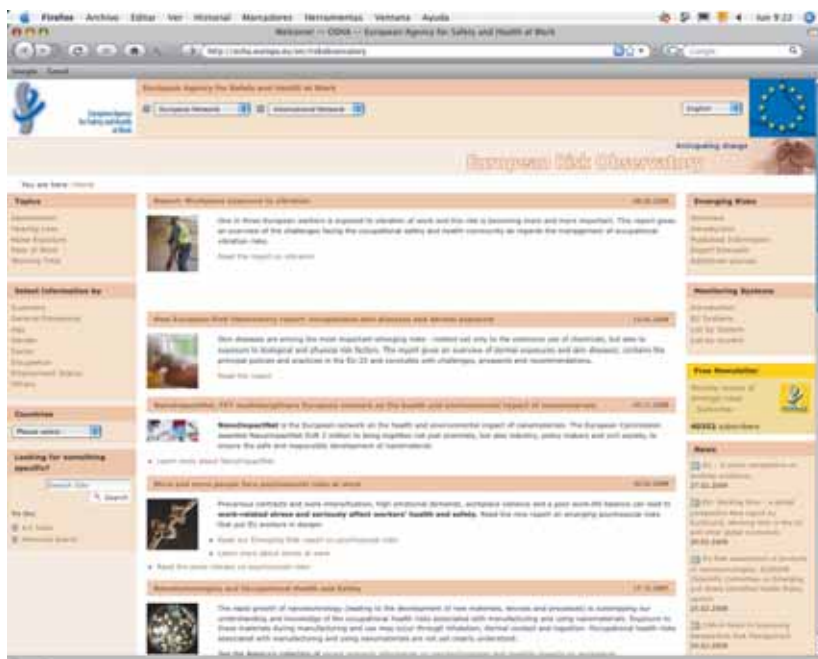
- Факторите на работа, изискваща физическа сила (като болезнени пози, носене на тежки товари и повтаряща се работа) изглежда са по-често срещани сред младите работници, отколкото при трудоспособното население като цяло.
- Като група младите работници носят повече предпазно оборудване от среднестатистическото трудоспособно население, но изглеждат по-малко информирани за професионалните рискове.
- За младите работници е по-вероятно да съобщават нежелано сексуално внимание в сравнение с общото трудоспособно население. Младите жени в сектор хотелиерство и ресторантьорство и индустриите с други услуги са особено уязвими.
- Младите хора имат по-висока честота на злополуки, но по-малко фатални злополуки от възрастните работещи.
- Младите мъже са особено изложени на риск от злополуки на работното място. Първите пет професионални заболявания сред работещи на възраст 15–35 години са: алергични ефекти, ефекти на дразнене на кожата, смущения в дишането, инфекциозни заболявания и мускулно-скелетни смущения.

- Младите работници имат по-нисък среден риск от професионални заболявания, отколкото по-възрастните работещи, но преобладаването на остри заболявания, като алергични и токсични последствия могат да бъдат по-високо сред тях.

Ако искате повече информация за някоя от темите включени в това издание на *Outlook*, моля посетете <http://osha.europa.eu/en/publications/outlook>

Европейски център за наблюдение на риска ще продължи да работи по тези теми, както и по много други, свързани с нови и възникващи рискове в безопасните и здравословни условия на труд. За актуална информация относно нашата работа моля посетете <http://osha.europa.eu/en/riskobservatory> или се абонирайте за електронния информационен бюлетин на Европейската агенция (<http://osha.europa.eu/en/news/oshmail/>).

За повече информация за Европейски център за наблюдение на риска

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

ПРЕГЛЕД 1 – Нови и възникващи рискове за безопасните и здравословни условия на труд

Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности

2009 — 24 pp. — 21 x 29.7 cm

ПРОДАЖБИ И АБОНАМЕНТИ

Публикациите за продажба, изготвени от Службата за официални публикации, са налични при нашите търговски представителства по целия свят.

Можете да откриете списъка с търговски представителства на уебсайта на Службата за публикации (<http://publications.europa.eu>) или можете да подадете заявка по факс (352) 29 29-42758.

Свържете се с търговския представител относно вашия избор и поръчайте.

In order to improve the working environment, as regards the protection of the safety and health of workers as provided for in the Treaty and successive Community strategies and action programmes concerning health and safety at the workplace, the aim of the Agency shall be to provide the Community bodies, the Member States, the social partners and those involved in the field with the technical, scientific and economic information of use in the field of safety and health at work.

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа
<http://osha.europa.eu>

Европейска агенция
за безопасност
и здраве при работа

Gran Vía 33, E-48009 Bilbao
 Тел. +34 944794360
 факс +34 944794383
 Ел. поща: information@osha.europa.eu

Служба за публикации